

Zajęcia fakultatywne: 3 ECTS, konwersatorium, 30 h, 2024/2025

1	Nazwa zajęć po polsku i angielsku	Społeczne uwarunkowania poznania i wiedzy Social determinants of cognition and knowledge
2	Imię i nazwisko wykładowcy, tytuł/stopień naukowy	dr hab. Mariola Kuszyk-Bytniewska, prof. UMCS
3	Język wykładowy	polski
4	Strona WWW	
5	Semestr	letni
6	Godzinowe ekwiwalenty punktów ECTS	<p>Godziny kontaktowe (z udziałem nauczyciela akademickiego) Wykład 30 h, 1 ECTS Konsultacje i zaliczenie 3 h, 0,1 ECTS Łączna liczba godzin z udziałem nauczyciela akademickiego 33 h, Liczba punktów ECTS z udziałem nauczyciela akademickiego 1,1 ECTS</p> <p>Godziny niekontaktowe (praca własna studenta) Studiowanie literatury 30 h Przygotowanie się do zaliczenia (w tym pisanie pracy) 27 h Łączna liczba godzin niekontaktowych 57 h Liczba punktów ECTS za godziny niekontaktowe 1,9 ECTS</p> <p>Sumaryczna liczba punktów ECTS 3</p>
7	Wymagania wstępne	elementarna znajomość historii filozofii oraz teorii poznania
8	Opis zajęć	Celem zajęć jest omówienie społecznych uwarunkowań poznania oraz wiedzy. W szczególności dyskutowane będą następujące zagadnienia: wpływ czynników społecznych na czynności poznawcze (postrzeganie, definiowanie, wyobrażanie, zdolność rozwiązywania problemów, stereotypy i uprzedzenia, ideologie i utopie, etc.); intersubiektywność, obiektywność i racjonalność jako społeczne kwalifikacje wiedzy; społeczna geneza jaźni, społeczne tworzenie podmiotu poznania; społeczna dystrybucja wiedzy (komunikacja, edukacja, zarządzanie wiedzą, kapitał kulturowy); społeczne tworzenie rzeczywistości (konstruktywizm <i>versus</i> obiektywizm).
9	Zakres tematów	<p>1) Poznanie i wiedza jako przedmiot badań nauk społecznych. Nauki społeczne wobec zagadnień teoriopoznawczych.</p> <p>2) Etiologia wiedzy a epistemologia – przegląd dyscyplin, stanowisk i dyskusji.</p> <p>3) Przednowoczesne i nowoczesne przemiany społecznych ról wiedzy. Rutyna i refleksja, tradycja i nowoczesność - typy społecznej organizacji poznania i wiedzy.</p> <p>4) Społeczna dystrybucja wiedzy (komunikacja, edukacja, zarządzanie wiedzą) - kapitał kulturowy.</p>

		<p>5) Społeczne determinacje poznania – powstanie i rozwój faktu naukowego.</p> <p>6) Społeczne determinacje poznania – przeszkoda epistemologiczna.</p> <p>7) Społeczne tworzenie rzeczywistości - konstruktywizm <i>versus</i> obiektywizm.</p> <p>8) Stereotypy i uprzedzenia. Wpływ czynników społecznych na czynności poznawcze (postrzeganie, definiowanie, wyobrażanie, zdolność rozwiązywania problemów, etc.).</p> <p>9) Ideologie i utopie. Społeczne środowisko procesów poznawczych.</p> <p>10) Intersubiektywność, obiektywność i racjonalność jako społeczne kwalifikacje wiedzy.</p> <p>11) „Racjonalność instrumentalno-kognitywna” i „racjonalność komunikacyjna”.</p> <p>12) Racjonalność poznania naukowego a racjonalność działania społecznego.</p> <p>13) Obiektywność – metoda, zaangażowanie, działanie (obiektywizujące). Społeczny status i funkcja wiedzy podzielanej (wspólnej, milczącej).</p> <p>14) Wiedza a podmiotowość - społeczna geneza jaźni, epistemiczne aspekty podmiotowości.</p> <p>15) Opinia publiczna, imaginaria społeczne.</p>
10	Literatura (z podziałem na obowiązkową i uzupełniającą)	<p>Literatura obowiązkowa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bachelard, <i>Pojęcie przeszkody epistemologicznej</i>, [w:] <i>Poznanie. Antologia tekstów filozoficznych</i>, op. cit., s. 205-208. [G. Bachelard G., <i>Kształtowanie się umysłu naukowego. Przyczynek do analizy wiedzy obiektywnej</i>, słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2002, s. 17-29. 2. Benton T., Craib I., <i>Filozofia nauk społecznych. Od pozytywizmu do postmodernizmu</i>, tłum. L. Rasiński, Wydawnictwo Dolnośląskiej Szkoły Wyższej Edukacji TWP, Wrocław 2003, s. 91-99. 3. Berger P. L., Luckmann Th., <i>Społeczne tworzenie rzeczywistości</i>, PIW, Warszawa 1983, rozdz. I, s. 49-84 oraz rozdz. II. 2, s. 150-201. 4. Bourdieu P., <i>Rozum praktyczny. O teorii działania</i>, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009 (wybrane fragmenty). 5. Elias N., <i>Zaangażowanie i neutralność</i>, przeł. J. Stawiński, PWN, Warszawa 2003, cz. I, s. 85-137. 6. Fleck L., <i>Powstanie i rozwój faktu naukowego</i>, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1986, s. 48-81. 7. Gadamer H.G., <i>Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej</i>, Wyd. inter esse, Kraków 1993, cz. druga, rozdz. II.1. A (Krąg hermeneutyczny i problem uprzedzeń) i B (Uprzedzenia jako warunki rozumienia), s. 256-291. 8. Garfinkel H., <i>Studia z etnometodologii</i>, PWN, Warszawa 2007, rozdz. 8 (<i>Racjonalne właściwości postępowania naukowego i potocznego</i>), s. 327-351. 9. Habermas J., <i>Struktura przeobrażenia sfery publicznej</i>, PWN, Warszawa 2007, s. 55-94, 419-438. 10. Habermas J., <i>Teoria działania komunikacyjnego</i>, t. 1, <i>Racjonalność działania a racjonalność społeczna</i>, PWN, Warszawa 1999, rozdz. 1 (<i>Wprowadzenie</i>) s. 17-28, rozdz. 1 (<i>Wstępna definicja racjonalności</i>), s. 29-89.

11. Kołakowski L, *Epistemologiczny sens etiologii wiedzy. Glosa do Mannheima* [w:] tenże, *Czy diabeł może być zbawiony*, „Aneks” Londyn 1983, s. 35 – 45.
12. Kuszyk-Bytniewska M., *Teoriopoznawcze zagadnienia w socjologii* [w:] *Epistemologia współcześnie*, red. M. Hetmański, Universitas, Kraków 2007, s. 193-238.
13. Mannheim K., *Utopia i ideologia*, Wydawnictwo Test, Lublin 1992, rozdz. II (Ideologia i utopia), s. 45-88.
14. Mead H.G., *Umysł, osobowość, społeczeństwo*, PWN, Warszawa 1975, s. 189-247.
15. Popper K., *Droga do wiedzy. Domysły i refutacje*, przeł. S. Amsterdamski, PWN, Warszawa 1999, rozdz. 10 (*Prawda, racjonalność i rozwój wiedzy naukowej*), s. 363-424; rozdz. 16 (*Przewidywania i prorocтва w naukach społecznych*), s. 560-577.
16. Schütz A., *O wielości światów. Szkice z socjologii fenomenologicznej*, Zakład Wydawniczy „NOMOS”, Kraków 2009, rozdz. 4 (*Problem racjonalności w świecie społecznym*), s. 111-129.
17. *Stereotypy i uprzedzenia. Najnowsze ujęcie*, red. C. N. Macrae, Ch. Stangor, M. Hewstone, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1999, rozdz. 1 (Stereotypy jako reprezentacje indywidualne i zbiorowe), s. 13-36.
18. Taylor Ch., *Nowoczesne imaginaria społeczne*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2010, rozdz. 2 i 6, s. 37-47, 117-141.

Literatura uzupełniająca:

1. Archer M.S., *Człowieczeństwo. Problem sprawstwa*, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2013.
2. Czerniak S., *Wokół klasyków socjologii wiedzy. Studia z pojęciowego pogranicza filozofii i socjologii*, Toruń 2005.
3. Daston L., Galion P. *Objectivity*, Zone Books, New York 2007.
4. Foucault M., *Historia seksualności*, Czytelnik, Warszawa 1995, *Wprowadzenie* [do:] t. 2: *Użytek z przyjemności*, s. 143-171.
5. Goldman A. I., *Knowledge in a Social World*, Oxford 1999.
6. Halbwachs M., *Społeczne ramy pamięci*, PWN, Warszawa 2008.
7. Kossowska M., Śmieja M., Śpiewak S., *Społeczne ścieżki poznania*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005.
8. Kuszyk-Bytniewska M., *Działanie wobec rzeczywistości. Projekt onto-epistemologii społecznej*, Wyd. UMCS, Lublin 2015.
9. Polanyi M., *The Tacit Dimension*, Routledge & Kegan Paul, London 1966, s. 3-25.
10. *Racjonalność i styl myślenia*, wybór, wstęp i posł. E. Mokrzycki, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 1992.
11. *Racjonalność współczesności. Między filozofią a socjologią*, red. H. Kozakiewicz, E. Mokrzycki, M.J. Siemek, PWN, Warszawa 1992.
12. Schütz A., *Potoczna i naukowa interpretacja ludzkiego działania* [w:] *Kryzys i schizma*, red. E. Mokrzycki, t. 1, PIW, Warszawa 1984, s. 137-192.
13. Searle J. L., *Umysł, język, społeczeństwo. Filozofia i rzeczywistość*, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 1999, s. rozdz. 5, s. 177-213.
14. Znaniecki F., *Rzeczywistość kulturowa* [w:] tenże, *Pisma filozoficzne*, t. 2, PWN, Warszawa 1991, rozdz. III (*Konkretny empiryczny przedmiot i rzeczywistość historyczna*).

		15. Zybertowicz A., <i>Przemoc i poznanie. Studium z nie-klasycznej socjologii wiedzy</i> , Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1995.
11	<p>Efekty uczenia się z przyporządkowaniem do efektów uczenia się kierunkowych</p> <p>(w przypadku zajęć dedykowanych kreatywności społecznej efekty zajęć należy przyporządkować do efektów kierunkowych kreatywności; w przypadku zajęć niededykowanych, efekty zajęć powinny być przyporządkowane do efektów kierunkowych również innych kierunków)</p>	<p>Wiedza:</p> <p>W1, zna w zaawansowanym stopniu podstawową terminologię, główne kierunki oraz najważniejsze stanowiska dotyczące społecznych uwarunkowań poznania i wiedzy [K_W02, K_W03, K_W07]</p> <p>W2, rozumie na czym polega wpływ czynników społecznych na czynności poznawcze oraz czynniki społecznie warunkujące wiedzę [K_W07, K_W08, K_W09]</p> <p>W3, zna w zaawansowanym stopniu klasyczne koncepcje socjologii wiedzy oraz nurty filozofii akcentujące społeczne uwarunkowania poznania i wiedzy [K_W03, K_W05]</p> <p>Umiejętności:</p> <p>U1, potrafi wyszukiwać i analizować teksty filozoficzne oraz poprawnie stosować terminologię właściwą dla przedmiotu: Społeczne uwarunkowania poznania i wiedzy [K_U01, K_U02, K_U03]</p> <p>U2, potrafi formułować i komunikować podstawowe zagadnienia z zakresu społecznych uwarunkowań poznania i wiedzy [K_U04, K_U05]</p> <p>U3, potrafi merytorycznie argumentować oraz samodzielnie tworzyć prace pisemne z wykorzystaniem źródeł [K_U06, K_U07]</p> <p>Kompetencje społeczne:</p> <p>K1, ma świadomość zachodniego dziedzictwa społeczno-kulturowego, obejmującego idee społecznych uwarunkowań poznania i wiedzy, w szczególności tego, jak tworzą się stereotypy i uprzedzenia, jaka społeczną funkcję pełni ideologia i utopia, czym jest przeszkoda epistemologiczna, [K_K02]</p> <p>K2, jest gotów do przestrzegania przyjętych środowisku naukowym norm postępowania, w szczególności do respektowania norm prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej [K_K05]</p>
12	Sposób weryfikacji efektów uczenia się (oddzielnie dla każdego efektu)	<p>W1, ocena aktywności na zajęciach, pisemna praca zaliczeniowa</p> <p>W2, ocena aktywności na zajęciach, pisemna praca zaliczeniowa</p> <p>W3, ocena aktywności na zajęciach, pisemna praca zaliczeniowa</p> <p>U1, pisemna praca zaliczeniowa</p> <p>U2, pisemna praca zaliczeniowa, ocena aktywności na zajęciach</p> <p>U3, pisemna praca zaliczeniowa, ocena aktywności na zajęciach</p> <p>K1, pisemna praca zaliczeniowa, ocena udziału w dyskusjach</p> <p>K2, pisemna praca zaliczeniowa</p>
13	Metody dydaktyczne	wykład problemowy, konwersatorium, analiza tekstu, dyskusja,
14	(1) Metody oceniania (2) Kryteria oceniania	<p>1) ocena aktywności na zajęciach, ocena znajomości analizowanych tekstów i podejmowanej problematyki, praca pisemna</p> <p>2) pozytywna ocena z udziału bieżącego w zajęciach oraz z pracy pisemnej</p>